

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Onvphrii Panvinii Veronensis Fratris Eremitae
Augustiniani. De Praecipvis Urbis Romae
sanctioribusq[ue] basilicis, quas Septem ecclesias uulgo
uocant, Liber**

Panvinio, Onofrio

Romae, 1570

De basilica S. Petri Apostoloru[m] principis in Vaticano.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11316

babere Cardinales, unū unius obediētiae Auinionēsis, alterū alteri⁹ Romanæ, sublato schismate, unitisq; utriusq; Collegij Cardinalibus, & nouo pontifice creato has mutationes fieri tum necesse fuit, ut unus ex duobus qui in schismate episcopatum Tusculanum obtinebat, eo alteri dimisso, Sabinum tunc uacārem cooptaret. Ita in titulis, & diaconijs factum est. Quæ res quamquam necessaria tunc fuit, in exemplum tamen tracta, postea frequentari cœpta est, occasione ab eo exemplo accepta. Atque hac ratione factum est, ut aliquando Cardinalis quispiam fuerit, qui diaconus initio creatus, tres & quatuor diaconias, post presbyter factus totidem titulos, demum episcopatus omnes, qui sex sunt, cooptauit. His in uniuersum explicatis, nunc de septem Urbis præcipuis Ecclesijs speciatim disputemus. Quarum prima quæ visitari consuevit, est basilica S. Petri in Vaticano.

De Basilica Sancti Petri Apostolorum
Principis in Vaticano.

Cap. IIII.

Septem Urbis Ecclesiarum visitationem pius & deuotus Christianus adornans, pridie aut triduo ante, peccatorum suorum salutarem sacerdoti confessionem facere opportunum erit. Commodissime uero celebritatem auspiciabitur a toto terrarum orbe augustissima basilica S. Petri Apostoli Vaticana. De cuius præstantia
 & loquens

loquēs D. Gregorius Papa dialogorū libro 3. Quod se
 cūcta (inquit) q̄ in beati Petri ecclesia gesta sunt euolue
 re quis conetur, ab omnī iā proculdubio narratione con
 ticescet. Hanc basilicā in mōte Vaticano parue ecclesie
 forma (vt tradit Damasus Papa) primus ædificauit sub
 ipsa B. Petri apostoli morte Anaclet^{us} presbyter S. R. E.
 ab eodē Petro ordinatus, & tertius ab eo postea Pontifex
 Romanus creatus, iuxta uīā triūphalem Caij, q̄ & Nero
 nis circū, quo loco idem apostolus Neronis iussu pedibus
 in sublime eleuatis cruci affixus fuerat. Hinc Gregorius
 ix. Papa in epistola quadā scribit, basilicam B. Petri apo
 stoli, vt tempore oībus priorem, ita etiam honoris digni
 tate præstātiorem esse. Idem vero Anacletus postea pō
 nifex factus, instituit, vt reliqui episcopi Romani eo loci
 sepuluræ traderentur. Hinc Linus, Cletus, ipse Ana
 cletus, Euaristus, Xystus, Thelesphorus, Hyginus, Pius,
 Eleuterus, Victor sancti benedictiq; pōtiffices, eodē in lo
 co sepulti tradūtur a Damaso. Caius qui sp̄ā scriptor ec
 clesiasticus, qui cū S. Zephyrino papa Victoris successo
 re aduersus Proclum hæresis calaphrygarū principē di
 sputauit, hæc verba de locis vbi sanctorū Apostolorū
 Petri & Pauli posita sunt tabernacula siue cœmeteria,
 scripsit. Ego uero trophæa Apostolorum habeo quæ ostē
 dere possum. Si. n. procedas via triumphali quæ ad Va
 ticanum ducit, aut via Ostiēsi, eorum inuenies trophæa,
 quibus ex vtraq; parte statutis, Romana cōmunitur ec
 clesia. Vetusissimā S. Petri memoriā (vt eam Dama
 sus vocat) siue martyrium vel confessionem (vt eam
 S. R. E. protonotarij, qui græce latineq; res gestas mar
 tyrum scripserunt) appellant, destruxisse videtur nefa
 rium nature mōstrum Heliogabalus Imperat. quum (ut
 Lampridius

Lāpridius tradit) sepulchra uaticana, quo elephantiū
 quattuor quadrigas laxius & cōmodius agitari, quæ ob
 sistebāt, disiecisset. Quo tēpore S. Callistus papa, qui B.
 Zephyrino successit, corpus apostoli Petri ex cœmeterio
 Vaticano diruto, ad catatumbas iuxta cœmeterium ab se
 ad secundum ab Vrbe via Appia lapidē extructum, cū
 corpore santi Pauli trāstulit, vbi sub altari marmoreo
 qđ adhuc extat, usq; ad Cornelij papæ pōtificatum p̄ an
 nos circiter xxx. iacuerunt, sub Romanis pōtificibus Cal
 listo ipso, Urbano, Pōtiano, Antero, Fabiano, & Corne
 lio. Nā Damasus auctor est, S. Cornelium papā Lucinæ
 matronæ Romanæ rogatu corpora apostolorum Petri
 & Pauli à catatumbis noctu sustulisse, & prioribus suis
 locis relocaſse. Primū quidē corpus B. Pauli, B. Luci
 na posuit in p̄dio suo uia ostiēsi iuxta locum ubi decolla
 tus fuerat. S. vero Petri corpus accepit B. Cornelius epi
 scopus, & posuit iuxta locū ubi crucifixus est, inter cor
 pora sanctorū episcoporū in Vaticano. Septuagesimo de
 mū post S. Corneliū anno, pius Cōstantinus Impera
 tor, diuinitus ad Xpi fidē miraculosa crucis in cælo vi
 sione cōuersus, christiana religione optimis & salutari
 bus legibus cōtra hostes nostros cōmunita, tū in vrbe tū
 per totū orbē Romanū, multa & maxima Christo & san
 ctis eius tēpla cōstruxit. Romæ quidē & in vicinis oppi
 dis, rogatu S. Siluestri papæ, qui eū nostræ religionis sa
 cris initiāſse traditur, decē magnifica tēpla cōdidit. In
 bis, Cai & Neronis circo diruto, basilicā uaticanā centū
 marmoreis nobilibusq; sublimē colūnis B. Petro erexit,
 siue potius restituit, veteremq; ecclesiā amplificauit. In
 cui⁹ fundamētis iaciēdis fenit piū Imp. primū oīum ra
 str̄ osolū effodisse, 12. aggeris & glebarū sportulas inde

36 ONVPRHIVS PANVIN.

In cuius fundamentis iacendis ferunt pium Imperato-
rem primum omnium raſtro ſolum effodiſſe, duodecim-
que aggeris & glebarum ſportulas inde aſportariſſe, duo-
decim Apoſtolorū honori id tribuens. Quam eccleſiam
à S. Silueſtro, xiiij. Kal. Decembris dedicatam, multis
ornamentis donauit, maximis prouentibus auxit. De
ea re extabant in arcu abſidæ maioris hi verſiculi muſi-
ueis litteris ſcripti.

Quod duce te mundus ſurrexit in aſtra triumphans
Hanc Conſtantine victor tibi condidit aulam.

Eccleſia S. Petri veteris antiquorum Baſilicæ in-
ſtar ædificata, habuit abſidam ſiue tholum, muſiueis ſi-
gnis ornatam, tranſuerſam partem quam crucem voca-
mus, quinque porticus intercolumnijs diſtinctas quas na-
ues dicimus, medianam maiorem, binas ex vtraque par-
te minores, ampliffimo periftylio, & magnis pulcherri-
miſque columnis ſuſtentatas. Innocentius iij. papa ab-
ſidæ muſium antiquum vetuſtate conſumptum reſti-
tuit, Chriſti ſanctorumque figuris exornauit, vt indi-
cant hi verſiculi.

Innocentius tertius Papa.

Summa Petri Sedes, hæc eſt ſacra principis ædes
Mater cunctarum & decor & decus eccleſiarum
Deuotus Chriſto qui templo ſeruit in iſto
Flores virtutis capiet fructusque ſalutis.

Baſilicæ tectum a diuerſis pontificibus renouatum,
æreis tegulis ex templo Iouis Capitolini tranſlatis cou-
peruit Honorius papa, quem collabentē reſecit Benedi-
ctus xij. Tolofanus Pontifex maximus.

Pauimentum marmoreis & prægrandibus tabulis
varijs

varijs coloris stravit Symmachus Papa, sub quibus in loculis dormiunt multi sancti Pontifices.

Peristylj picturas musiveas fecit Nicolaus iij. Papa. Totam ecclesiam picturis exornavit Formosus Papa. Gregorius ix. frontem Basilicæ supra porticum musiveis signis condecoravit, hosq; versiculos apposuit.

Ceu sol feruescit sydus super omne nitescit,
Et velut est aurum, rutilans super omne metallum,
Doctrina quæ fide callet, & sic pollet vbique,
Ista domus petra super fabricata quieta,

Iotus egregius suo tempore pictor multas in ea picturas miri operis fecit. Supersunt Angelus magnus supra Organum, Christi & Deiparæ imagines sub eodem Organo.

In Basilicæ Vaticanæ anteriori parte sunt sex portæ. Medio omnium maior argentea vocata à laminis argenteis cælatis quibus totam eam cooperuit Honorius Papa, quas à Sarracenis direptas restituit Leo iij. & ijs postremo etiam ablati, aneam refecit Eugenius iij. cum martyrio sanctorum Apostolorum & rebus ab se gestis expressis, ut hæc carmina indicant.

Vt Græci, Armeni, Aethiopes, hic aspice vt ipsam Romanam amplexa est gens Iacobina fidem.

Sunt hæc Eugenij monumenta illustra Quarti
Excelsi hic animi sunt monumenta sui.

Proxima porta à parte dextera vocatur Rauenniana, à Rauēnatibus Transiberim incolentibus, vel quia Transiberini Rauennates vocabantur, quo nomine Tusci & Transpadani homines comprehenduntur, quia eò ingredi ecclesiam consueuerant.

Tertia versus S. Mariam de Febre vocata porta Iudicij, quoniam ea vita functi ad sepulturam inferebantur.

A parte sinistra proxima post Argēteā sequitur porta Romana, a ciuibus Romanis dicta. Tertia Guidonea vulgari verbo a Guidonibus nuncupata, qui peregrinos ad limina Apostolorum ueniētes, ea in ecclesiam introducebant, cuncta illis memoratu aut visu digna ostēdentes. Sexta, est porta sancta recens addita, quæ vigesimo quinto quoq; anno Iubileo redeunte aperitur, & eo exacto clauditur. Super his portis appēse sunt catena portus Smyrnensis, & uectes eius vrhis, Xysto iiii. pōtifice maximo a classe ecclesiastica, cui Oliueri^o Carafa cardinalis Neapolitanus cum imperio præerat, de Turcis captæ: item vexillorum aliquot hastæ, iisdem dei hostibus ereptæ. Ante basilicam erat quadriporticus a Constantino facta, cuius etiam nūc extant reliquæ. Quam Symmachus papa tabulis marmoreis strauit, & musiuicis signis ornauit, Constantinus papa sex sanctarū Synodorū generalium picturam in eadem posuit. Cuius atrium siue impluuium, quod Paradisus dicitur, Domnus papa marmoreis quadris constrauit. In cuius medio Symmachus papa cantharum (idest fontem) fecit, columnis octo porphireticis ornatum: cuius operculum æneum, pauonibus ex mole Hadriani eruitis, & Delphinis inauratis aquā fundentibus, decorauit. In cuius medio pineā æneā locauit, qua per subterraneos scyphones & plumbeas fistulas aqua ex forma Sabbatina publicæ cōmoditati eorriuabatur. In eodem atrio, marmoreo solio quod adhuc extat iuxta portam, sepultus est Otho. ii. Imp. Honorius etiam & Placidius Valentinianus Augusti ibidem collocati

locati

locati fuere. In eius pariete extant e musiuo deuotissime Christi & Apostolorum in mari turbato existētium imagines, loti pictoris opera (vt fama est) factæ.

Gradus marmoreos ante basilicam fecit Constantinus Imperator. Symmachus papa amplificauit. Pius ij. papa additis SS. Apost. pr. egrandibus statuis restituit.

His expeditis ad altare maius explicandum regrediamur. Erecta igitur vaticana basilica, Constantinus Imperator tum altare etiam maius fundauit maximis quadratis marmoreis tabulis constitutum, unâ semper cum B. Siluestro papa benedicente omnia & consecrante, habitu quoque magno episcoporum aliorumq; sacerdotum & clericorum Conuentu, concurrentique simul plurima exultantium & Deum laudantium Christianorum turba. Post quæ non minore etiam cum lætitiâ sacratissimum corpus S. Petri apostoli ex humiliore loco eductum, sub altari maiori basilicæ ipsius, silvester, & Constantinus summo cum honore ita collocarūt. Primo, fabricarunt ei insignem thecam argenteam ære vndique & cupro conclusam, qua decentius conditum esset, omni ex latere in lōgum & in latum sursum ac deorsum, pedes V. protensam, ac desuper arcam deauratam. Supra corpus quoque eius ad loculi mensuram posuit crucem ex puro auro factam CL. librarum, in qua descriptum est.

CONSTANTINVS AVGVSTVS, ET
HELENA AVGVSTA HANC DO-
MV M REGALI SIMILI FVLGORE
CONRVSCANTEM AVRO CIR-
CVNDANT.

Sunt qui scribunt dimidiata corpora Apostolorum equali portione diuisa in vtrorumque Basilicis, capita vero in sacello palatii Lateranensis collocata fuisse. Supra altare autem cui subiacet corpus, Sanctus Silvester statuit nobile tegmen siue suggestum, quod ciborium, siue cameram vocabant, argenteam, deauratā quattuor porphyreticis (quæ ad huc extant) columnis, erectam, quod postea Leo iij. argento puro exornauit. Demum Pius ij. marmoreum fecit. At Constantinus posuit ante altare Sancti Petri ad Basilicæ ornatum xij. columnas viti-neas elegantissimas ex Græcia translatas. Diuus Hieronymus aduersus Vigilantium testatur Romanum pontificem super Petri, & Pauli ossa veneranda offerre domino sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitrari altaria. Diuus Augustinus epistola xlij. ad Madauren-ses: Imperij Romani nobilissimi eminentissimum culmen ad sepulcrum piscatoris Petri, submisso diademate supplicat.

Theodoretus Cyrensis Episcopus in epistola ad Leonem Papam ait: sepulchra Apostolorum illuminant totum mundum. Hoc maius altare sancti Petri restituit, & solemni ritu dedicauit Callistus ij. Papa, toto
astante

astante, quod conuocauerat, generali Concilio mille ferè
 prælatorum.

Locus porrò subtus & ante altare maius S. Petri in-
 ferior, prope eius sepulchrum, eiusdem sancti Petri con-
 fessio vocatur, voce latina pro martyrio usurpata, nam
 quæ Græci martyria, idest martyrum sepulchra, Latini
 confessiones vocarunt.

Præter altare maius sancti Petri in antiqua Basili-
 ca xx. alia altaria, partim Sacellis, vel Oratorijs inclu-
 sa, partim sine ædiculis ipsis fuere, quorum breuem epi-
 logum addam.

Primum à dextera altaris maioris, in transfuersa ba-
 silicæ parte, quam crucem Ecclesiæ vocant, versus ab-
 sidam fuit oratorium & altare S. Xysti papæ & marty-
 ris, sub quo à Paschali ij. papa sepulta fuere corpora
 sanctorum pontificum Xysti ipsius, Fabiani martyrum,
 & Sergij ij. Secundum sacellum & altare prope supe-
 rius locatum, fuit S. Leonis iij. papæ. sub quo Paschalis
 ij. recondidit corpora sanctorum pontificum Leonum
 i. ij. iij. & iij. Tertium delubrum & altare proxime
 fuit S. Hadriani papæ, in quo seruabatur Cathedra S.
 Petri Apostoli, & ibi ipse sepultus est, cuius adhuc
 extat epitaphium in sancto Petro in tabula prægrandi
 è marmore Numidico, vel Luculleo. Quartum in an-
 gulo eiusdem crucis Occidentem versus, fuit sacellum
 musiuæ figuris ornatissimum, & altare S. Mariæ in
 Oratorio conditum à Paulo papa, in quo ipse sepultus
 fuit. Hoc Oratorium ingredi foeminis nefas fuit, ob
 multa sanctorum martyrum corpora, quæ idem
 pontifex ex vicinis Vrbi cœmeterijs ablata in eo col-
 locauit.

42 QVINTIVS PANVIN.

locavit. Quintum in altero eiusdem crucis angulo orientem uersus fuit oratorium musiuo ornatum, & altare sanctorum Processi & Mariniani martyrum a Pasca-
 li papa conditum, in quo ipsorum corpora collocavit, & ipse moriens sepultus fuit. Sextum, subsequebatur in eadem cruce orientem uersus, sacellum & altare S. Mauriti: cuius illa singularis erat dignitas, quod Imperator designatus antequam ad altare S. Petri a Romano pontifice coronaretur, ibi primum ab episcopis cardinalibus inungi & benedici solebat.

Huic proximum septimum fuit altare sancti Siluestri, in quo eiusdem brachium reconditum fuit, & corpus Vigilii papae. Octauum oratorium cum duobus altaribus S. Mariae & S. Gabini ab eadem parte transuersae crucis sub arcu maiore prope chorum Canonicoꝝ in media cruce existentem, fuit beatae Mariae, a Gregorio iij. fabricatum, dedicatiu, pulcherimis musiuicis figuris condecoratum, & infinitis pene reliquijs sanctorum, in his corporibus B. Gabini presbyteri, & Petri diaconi, cum quo sanctus Gregorius dialogorum librum scripsit, brachioque sancti Stephani protomartyris, ac aureis argenteisque ornamentis locupletatum: in quo ipse, Eugeniusque iij. qui illud restituit, sepulti fuere.

Nonum altare ab eadem parte fuit S. Martialis discipuli sancti Pauli apostoli, antiquum & magnae uenerationis. Haec omnia altaria, & sacella fuerunt a dextera basilicae in transuersa nauis supra ecclesiae persistia.

A sinistra parte eiusdem crucis transuersae haud procul ab altari maiori, fuit altare decimum sanctorum aposto-

apostolorū Petri & Pauli, quod in molitione ueteris ecclesie translatum fuit inter portam Romanam & peristylum nauis maioris, cui affixa est tabula marmorea, super quam corpora Apostolorum a sancto Siluestro papa fuerunt diuisa, ut ex inscriptione liquet. Hoc porro altare antequam suo loco moueretur, è regione respiciebat.

Altare xi. sancti Bartholomæi vetustum & magnæ deuotionis, cui proxima erat columna marmorea intorta vitibus ornata, quæ adhuc in ecclesia noua ibidem prope extat. Cui tantam Deus uirtutem præstitit, ut qui a demonibus arrepti sunt, apud eam diuinis habitis supplicationibus liberarentur, quod multis iam certis magnisque exemplis compertum habemus. Post quod iuxta arcum maiorem ecclesie fuit aliud antiquū duodecim sancti Pastoris altare. Hæc duodecim altaria fuerunt in transuersa basilicæ nauis quæ crucem uocamus, nouem ex dextera, tria a sinistra.

In minoribus uero per longum nauibus iuxta basilicæ murum, quattuor oratoria cum altaribus fuerunt, duo ex utraque parte, a dextera quidem sancti Andreae & Gregorij, & sancti Thomæ, a sinistra sancti Saluatoris, Sudarijque, & sancti Ambrosij, de quibus paucis agamus.

Oratorium sancti Thomæ condidit Symmachus papa, & multis ornamentis donauit: adhuc superest, in quo sepulti sunt Innocentius septimus papa, & aliquot cardinales. Ibidem est baptisterium, quod marmoreo eleganti pilo olim Probi præfecti prætorio sepulchrum fuit.

44 ONVPHRIVS PANVIN

In Ecclesiæ fine ubi sedent pœnitentiarij, est Oratorium, & altare sanctorum Andreae, & Gregorij à Gregorio iij. factum, sub quo iacet corpus eiusdem sancti doctoris. In ciborio vero, quod est supra altare, extat caput S. Andreae Apostoli a Pio ij. locatum est, & Lanceæ ferrum, quo D. N. Iesu Christi latus perforatum est, à magno Turcarum rege Baiazete Innocentio viij. Papæ dono missum, id est vnum ex vij. altaribus quæ priuilegijs & indulgentijs ornata in Basilica Vaticana extant.

Hac parte Ecclesiæ humi sepulti fuerunt post excitationem à Constantino Basilicam x. pontifices Romani, qui primi post Petrum sanctam Ecclesiam gubernarunt, præter quos etiam circiter alij xx. qui post S. Siluestrum fuere, iacent.

A sinistro Basilicæ latere fuit Oratorium cum ara S. Ambrosii episcopi, & doctoris, quod diu ante Basilicæ ruinam sui nomen, & venerationem amiserat. Nunc eius loco ex ruinis veteris templi translata extant duo altaria beatæ Virginis Innocentij viij. prope eius æneum sepulchrum cum ciborio, cui ipse Lanceæ ferrum imposuerat (id est vnum ex vij) & sanctissimi Crucifixi inter sepulcra Pauli ij. & Nicolai v. Prope finem Basilicæ versus portam sanctam est Oratorium, & altare S. Sudarij insigni exculptoque opere musiveo beatæ Virginis, à Ioanne vij. papa dedicatum, supra quod in marmoreo operculo est sanctissimum Christi Sudarium quod vocatur Veronicæ, quo pientissima mulier ante passionem Christi, faciẽ extergens, eius in Sudario illo faciẽ impressam suscepit. Quod hoc loco conseruatum cum
tempus

tempus postulat populis confluentibus à canonicis ostēditur, id unum est ex vij. altaribus.

In inferius Basilicæ latus, quod portas continet, quatuor alia fuerunt altaria antiqua, primum inter Sudarij Oratorium, & portam Guidoneam, quod D. Antonino martyri olim dicatum fuerat, cuius nomine exolescente ante centum annos B. Brigidæ honori colebatur, nunc S. Herasmi dicitur.

Inter Guidoneam, & Romanam portas in minore naui fuit altare S. Tridentij martyris, quod nunc sine nomine ob incuriam extat cum Vrsinorum insignibus. Subsequitur inter easdem portas in naui tamen maiore, altare nouum SS. Apostolorum ex vetere Basilica transportatum, de quo supra dixi.

Inter portam Romanam, & Argenteam fuit altare sanctorum Apostolorum Philippi, & Iacobi, postea S. Spiritus, nunc sanctæ Annæ dictum societatis parasfrenariorum S. R. E. Cardinalium, quod è regione correspondet alteri altari sanctorum Simonis, & Iudæ, ad quod est accessus per portam Rauennianam, quod nunc mortuorum vocatur. Hæc duo sunt ex septem altaribus. Vetus verò sanctorum Simonis, & Iudæ altare Xystus iij. transtulit ad mediam Ecclesiæ, ubi seruatur sanctissima Eucharistia, Post altare sanctorum Philippi, & Iacobi iuxta portam clausam qua iter erat, in templum sancti Vincentij fuit antiquissimum altare sancti Habundij mansionarij eiusdem Basilicæ, de quo beatus Gregorius in libris dialogorum mentionem facit. Posterioribus temporibus Bonifacius viij. papa altare nouum ibidem dedicauit sancti Bonifacij iij. honori, eius corpore

re ibidem collocato, sibi quoque sepulchrum elegit inter *Rauenianam*, & *Iudicij portas*, dicitur nunc altare *S. Catherinæ*, & est vnum ex vii. *Xystus* iij. amplum delubrum, quod *Canonicis pro choro vsui est*, condidit, in quo ipse *areo solio sepultus est*.

In *pariete nouo a Paulo* iij. *papa facto inter basilicã veterem & nouam*, sunt quattuor altaria, duo ex parte *dextra*, scilicet *beatæ Virginis*, & *sancti Crucifixi* qui est vnum ex vii. totidem *leua*, *beatæ Mariæ*, & *sanctæ Lucie Virginis*, cuius *ediculam antiquissimam ea parte aliquando fuisse constat*.

In *media ecclesia sub organo extat altare sanctæ Petronillæ*, in quo eius corpus quiescit. *Statua ænea sancti Petri apostoli*. *Imagines duæ, Christi & beatæ Virginis*, opera *Ioti egregij pictoris ante CC. annos factæ*. *Iulius* ij. *papa veteris ecclesiæ S. Petri parte posteriore disticta*, *Bramantis eximia industriæ architecti opera nouæ basilicæ toto terrarum orbe celeberrimæ futuræ fundamenta iecit*. Cuius fabricam a *Leone* x. & *Clemente* vij. non nihil *intermissam*, *Paulus* iij. *auxit*. *Iulij* iij. *Pauli* iij. *Pij* iij. pontificatibus ita continuata est, vt *testudinibus aliquot factis amplissimæ basilicæ formam repræsentat*. Circa basilicã *S. Petri per circuitum erat antiquitus multa sacella, oratoria, & monasteria seruorum Dei*. Horũ ex multis adhuc *supereſt memoria*. Ante oĩa *retro absidã ecclesiæ erant monasteria quattuor monachorum*, die noctuque in *S. Petro* successiue per *vices suas psallentium*: a *dextro basilicæ latere duo*, *vetustissimum S. Martini reliquorum princeps*, cuius *initia obscura*, & *S. Stephani minoris ab Hadriano papa conditum*: a *sinistro*
vero

vero latere duo alia, S. Stephani maioris cognomine Ca-
 tabarbara patricia, & SS. Ioannis & Pauli, ante mille
 plus minus annos incertis auctoribus excitata. Erāt ibi-
 dem etiam baptisterium honori S. Ioannis dicatum, de
 quo in actis Liberij papæ mētio extat: & nobile cœme-
 terium. Item ædes sacræ tresdecim. Sacellum Probi præ-
 fectionis prætorio, in quo eius sepulchrum fuit retro absidā.
 A dextro vero latere templa sanctæ Petronillæ ubi cor-
 pus eius diu quieuit, S. Andreæ a Symmacho papa fa-
 ctum, ornamentis & redditibus auctum, sancti Michæ-
 lis archangeli, & S. Mariæ de Febre, in quo nunc Ca-
 nonicorū sacrarium est. A sinistro vero latere delubra
 fuere sancti Sossij, sancti Apollinaris, & sanctæ Crucis
 a Symmacho papa, sanctæ Lucie a sancto Gregorio con-
 dita. In quatuor vero angulis quadriportici ante san-
 ctum Petrum fuerunt totidem ecclesiæ, uersus basilicam
 quidem sancti Vincentij ex vno latere, uersus portam
 sanctam, ex alio secretarium uetus, quod olim sancti Gre-
 gorij, hodie sanctæ Mariæ de Febre imperite dicitur.
 Ex alijs lateribus sub turri campanaria, sanctæ Mariæ
 in Turri, iuxta ædem archipresbyteri sancti Apollina-
 ris, quam omni sabbato litania a sancto Petro exiens in-
 bat. Ab utraque graduū parte fuere antiquitus Episco-
 pia duo, item domus hospiales aliquot a Symmacho pa-
 pa conditæ: nostro sæculo dextra graduum parte extant
 domus archipresbyteri S. Petri a Ricardo Cardinale Cō-
 stantiēsi ante centū annos condita: nobile cœmeterium
 Cāpus sanctus vulgo dictum, & S. Inquisitionis carcer
 a Pio V. castigandis hæreticis institutus. A leua extat pa-
 latium Pontificiū Vaticanū toto terrarū orbe augustissi-

mum, quod prius omnium post Constantinum condi-
 dit, amplificauitque Symmachus papa. Nicolaus iij. pa-
 pa de nouo restituit. Urbanus v. Urbis Leoniana è
 muris restitutis auxit. Ceterum neque forma, neque
 magnitudine ei quæ nunc superest conrespondebat.
 Primus Bonifacius ix. Hadriani mausoleo munito, quum
 sedem apud sanctum Petrum prius constituisset, nobi-
 lissimi eius Palatii fundamenta iecit. Id Martinus v.
 & Eugenius iij. auxerunt. Nicolaus v. sacella duo S.
 Nicolai, & S. Laurentij, & multa cubicula in eo fabri-
 cavit. Pius ij. muros, cameras, trilicina & alia multa fe-
 cit. Paulus ij. porticus Palatii inchoauit. Xystus iij.
 profecutus est, Bibliothecam, & Sacellum palatinum
 fecit, quæ visu dignissima superjunt, illa ob optimorum
 librorum copiam, hoc ob egregia Michaelis Angeli
 Bonaroti picturas. Innocentius viij. porticus perfecit,
 domum Innocentianam, villam Beluideriam, portam
 palatii condidit. Alexander vi. turrin Borghiam, mœ-
 niarum ante domum Innocentij viij. Iulius ij. currito-
 rium, quo villam palatio coniungeret, inchoauit. Leo x.
 perfecit triplices porticus, egregijs picturis condecora-
 tos, & eximia structura cubicula adiecit Paulus iij.
 duo Sacella. Iulius iij. Paulus iij. camera, super currito-
 rium. Nouissime Pius iij. omnes, & præcedentes pon-
 tifices fabricarum excellentia vicit, villa Beluederia
 restituta, Theatro Vaticano, Lymphæo, turri, portici-
 bus, & toto denique palatio renouato, & ne quid dees-
 set vrbe Leoniana nouo muro cincta. Cuius egregij
 pontificis memoriam quàm diuturnam fore speramus.

Non erit ab hoc instituto alienum breuissime enu-
 merare

merare ornamenta, & redditus, quæ basilicæ Vaticanæ pius Imperator Constantinus largitus est. Ipse enim basilica condita & dedicata, altare maius ex auri & argenti pondo ccc. ornauit, cum gemis prasinis, hyacinthinis & albis ccx. Supra corpus sancti Petri posuit crucem auream librarum cl. Fecit coronam auream ante corpus sancti Petri, quæ dicitur Pharam cantharum, cū delphinis l. librarum xxxv. In gremio, idest medio basilicæ, phara argentea xxxv. cum delphinis xx. singulis librarum x. A dextero basilicæ latere, phara totidem eiusdem ponderis. Metretas argenteas iiii. alias duas, singulas librarum cc. Quattuor candelabra ærea pedum decem argento calata cum argenteis sigillis actuum Apostolorum, singula librarum ccc. Amas argenteas v. singulas librarum x. Calices aureos, tres cum gemmis prasinis xl. singulos librarum xij. Calices argenteos xx. singulos librarum x. Patenam cum turri & columba auream, ornatam gemmis prasinis, & hyacinthinis, & margaritis ccxv. Patenas argenteas v. singulas librarum xv. Hydrias duas magnas argenteas, singulas librarum c. Reditus vaticanæ basilicæ quos Constantinus Imperator donauit, vt a Damaso papa enumerantur, eiusmodi sunt. Alexandria in Aegypto Possessio Timialica, quam Ambronius Constantino Augusto donauerat, præstans solidos 620. Carthadecadas ccc. Aromatum libras cl. Storacis Isauricæ libras l. Balsami libras lx. Olei Nardini libras ccc. Possessio Eutymij Caduci præstans solidos 500. Carthadecadas lxx. Antiochiæ in Syria, domus Datiani præstans solidos 740. Possessio Sibyllina donata Constantino Augusto

50 ONVPRHIVS PANVIN.

gusto præstas solidos 322. alias 303. Cartadecadas cl. Aromatum libras cc. Balsami xxxv. In Aegypti vrbe Armenta, & per reliquam Aegyptum Possessio Agapii, quam ipsi Imperatori Constantino donauerat, præstans sol. 700. Possessio Panoplitis, præstans solidos Cartadecadas cccc. Aromatū cassiæ libras cc. Storacis libras cl. Piperis Medimnos l. Croci libras c. Gariophylorum libras cl. Balsami libras c. Olei Nardini libras ccc. Olei Cyprini libras c. Papiri cannas mundas M. Lini Aegyptiaci saccos c. Possessio quam Ibronus donauit Augusto Constantino Magno, præstans solidos 450. Cartadecadas cc. Aromatum cassiæ libras l. Balsami libras l. Nicææ in Bithynia domuncula, præstans solidos 520. Gallæ in Aprodysia præstans solidos 520. Cyri in prouincia Euphratensi possessio Armamarom, præstans solidos 382. alias 380. Sub Tarso Ciliciæ Insula Caricorū, præst. sol. 900. In Cyrreica balineū pristinum, & popinæ præstantia sol. 75. Horti duo maioris &... præstantes sol. 21. Summa solidorum præter alios redditus 6550. Quæ nostratis pecuniæ æstimatione, est aureorum 9825. Magnæ hæc basilica toto terrarum orbi venerationi perpetuo fuit, in qua præcipua quæq; nostræ religionis mysteria, & Romanæ apostolicæ sedis facta celebrata leguntur. Hæc vnâ præ ceteris gētes externæ cateruatim uisitare semper solite fuerūt. Nemoq; peregrinus in eā admitti solebat, nisi prius rectæ fidei suæ formulā obtulisset. Pontificum, Imp. August. Regum, clarissimorum virorum, feminarum, itē sanctorum hominum erga vnâ hæc basilicā eximia perpetuo fuit reuerentia, de qua re multa, &

maxime

maxime memoratu digna exēpla extant. Donationes ciuitatum, prouinciarum, & regnorum factæ S. R. E. super altare maius S. Petri factæ sunt. Eorum qui ius Romæ administrabant, & lege in damnatos agebant, stipēdia de S. Petri ecclesia tribuebantur. Rogationes minores triduanæ ultimæ, Rogatiōes maiores ī die S. Marci, Litaniæ aliæ, supplicationes in casibus vrgentissimis, perpetuo ad S. Petrum celebratæ. Cleri ordines cuncti in supplicationibus sequebantur eiusdem basilicæ crucem, quæ Stationalis vocabatur. Maior pœnitētiarius S. R. E. Cardinalis, & minores pœnitētiarij, qui maiores prærogatiuas habent, quàm alij, in ea residēt. Ad eius aram maximā, iuramentum præstabant Rectores patrimoniorum S. R. E. nouiter inſtituti, item Duces ecclesiasticæ militiæ creati. Pontifex census regnorum, prouinciarum, & ciuitatum, ac solemnes protestationes in eiusdē porticu suscipere solebat. Episcopi & Metropolitanī obedientiam S. R. E. super altare S. Petri iurabant. Ex quo tantū pallia assumuntur pro Archiepiscopis & Patriarchis. Solēnes episcoporū, patriarcharum, regū, imperatorū excōmunicatiōes, absolutionesq; in hac una basilica celebrari solebāt. Cuius limina deuotionis & subiectionis ergo episcopi ex debito uisitant. Et in hæresim lapsi suos errores ī ea abiurare solebāt. Reges quoq; si id opus esset, sup altare maius solēnia iuramēta p̄stabāt. Quos s̄ Romæ coronari cōtigisset, nō alibi ea celebritate q̄ ī hac basilica fiebat. Certe Petrus Aragonū rex ab Innocētio iij. Carol^o i. Siciliæ rex à Legatis Clemētis iij. hui^o filius Carolus ij. a Nicolao iij. Carolus iij. pronepos ab Urbano vi. in hac basilica coronati sunt. Imperatores quoq;

52 ONVPRHIVS PANVIN'.

in ea tantū imperij diademata de manu Romani pōtificis
 suscipere solent. Qui si Romæ mortui sunt, non nisi in
 ea sepulchrum habuere. In qua Honorius Valentinia-
 nus iij. Otho. ij. Augusti, Maria Thermania Honorij,
 Hagnes Hērici ij. uxores, Cedoaldus & Offas reges An-
 glorum, & alij multi præclarissimi viri sepulti sunt. Sed
 & Romanus pontifex designatus solemne sacramentum
 in ecclesia S. Petri præstabat de sanctis fidei dogmatibus
 vsque ad mortem tuendis. In ea tantum ipse consecra-
 tur & coronatur. Eiusdem rectæ fidei confessio dogma-
 tica epistola inclusa, ex hac basilica ad omnes Christia-
 nos mittebatur. Leges contra ambientes Pontificatum
 antiquus editæ tabulis lapideis incisæ, in eius atrio loca-
 tæ fuerunt. Romani pontifices Xystus iij. Pelagius, Leo
 iij. & alij falsis criminibus impetiti, in hac basilica iura-
 menta de sua innocentia præstabant. Ordinationes præ-
 byterorum & diaconorum cardinalium, item episcopo-
 porum omnium, in ea tantum fieri solebant. Annus ma-
 gnus Iubilei ibidem institutus. Maximæ perpetuæque
 indulgentiæ in ea concessæ, ita ut non immerito Paulus
 iij doctissimus pontifex dicere soleret: Omniū vrbis Ro-
 mæ basilicarum priuilegia, in vna S. Petri ecclesia com-
 prehendi. In qua anno Iubilei Romanus pontifex por-
 tam sanctam aperit, clauditque, sanctorum canoniza-
 tiones celebrat, ter in anno populum Romanum bene-
 dicit, ad extremum moriens sepulchrum eligit. In ea
 nanque præter decem primos Romanos episcopos, etiam
 bi sancti benedictique pontifices dormiunt. In porticu
 ante basilicam S. Petri prope vetustissimum secretariū
 quod nunc S. Maria de Febre dicitur, sepulta fuerunt
 corpora

corpora SS. Romanorum pontificum, Leonis, Simpli-
 cii, Glasii, Anastasii ij. Symmachi, Hormisdæ, Ioannis
 i. ij. & iij. Felicis iij. Bonifacii ij. & iij. Agapeti, Pela-
 giorum i. & ij. S. Gregorii. & Sabiniani. Anastasius Biblio-
 thecarius, & Ioan. diaconus lib. iij. de vita S. Gregorii Pa.

In secretario quod nunc dicitur S. Maria de Febre
 ante basilicam S. Petri apostoli, quiescit Benedictus papa.

In basilica S. Petri Apostoli dormiunt sancti Ro-
 mani pontifices, Vigilius, Bonifacii iij. v. vi. viij. & ix.
 Deusdedit, Honorii i. & iij. Severinus, Ioannes iiii. v.
 vi. viij. ix. xiiij. xv. xvi. & xix. Theodori i. & ij.
 Eugenii i. ij. iij. & iij. Vitalianus, Adeodatus, Domni-
 siue Domniones i. & ij. Agatho, Leones ij. iij. iij. vi.
 viij. viij. ix. Benedicti ij. iij. iij. vi. viij. ix. Cuno, Ser-
 gii i. & ij. Sisinius, Constantinus, Gregorii ij. iij. iij.
 v. & ix. Zacharias, Stephani ij. iij. iij. v. vi. viij
 viij. ix. Pauli i. ij. & iij. Hadriani i. ij. iij. & iij. Pa-
 schalis, Valentinus, Nicolai i. ij. iij. & v. Marini i.
 & ij. Formosus, Romanus, Christophorus, Anasta-
 sius iij. Laudones i. & ij. Urbani ij. & vi. Calestinus iij.
 Innocentii viij. & viij. Callistus iij. Pii i. ij. iij. & iij. Xy-
 stus iij. Alexander vi. Iulij. ij. & iij. & Marcellus ij.

Hæc basilica numerosissimum habet clerum, archi-
 presbyterum cardinalem, eiusdem vicarium, xxx cano-
 nicos, xxxvi. beneficiatos, xxvi. clericos: item capellanos,
 cantores, clericos, & camillos multos. præter hæc pœni-
 tentiaros ex omni idiomate, qui etiam ecclesie deseruiunt,
 & aduenientium hominum peccata audiunt. Præter di-
 midata corpora SS. Apostolorum Petri & Pauli quæ
 sub altari maiore iacent, multe quoque & maxime ve-

nerabiles reliquie extant in eadem basilica. Quorum breuem indicem ex eiusdem monumentis afferam.

Cruce donata a Constantino Imperatore S. Siluestro pape, in qua intus inclusa est alia parua crux aurea cum portione ligni sanctissime dominice crucis. Sudarium D. N. Iesu Christi quod Veronicæ dicitur, in proprio Ciborio supra eius altare. Læcea qua eius latus fuit perforatum, in Ciborio S. Andreæ. Corpora SS. Apostolorum Simonis & Iudæ, in muro nauis maioris supra altare sacramenti. Corpus sancte Petronille filie apostoli Petri sub eius altari, sub organo. Corpora sanctorum decem primorum pontificum Romanorum, Lini, Cleti, Anaclei, Euaristi, Xysti, Telesphori, Hygini, Pii, Eleutheri, Victoris. Corpora sanctorum Fabiani & Xysti ii. pontificum & martyrum. Corpora sanctorum Sebastiani, Gregorij, Tiburtij martyrum. Corpora sanctorum Processi, & Martiniani martyrum. Corp^s sancti Gabini martyris, Corpus sancti Ioannis Chrysoستيomi episcopi Constantinopolitani & confessoris, in sacrario. Corpus sancti Gregorij pape & doctoris, sub eius altari. Corpus sancti Petri diaconi S. R. E. sub sancto Gregorio papa, quo cum ipse sanctus dialogorum libros edidit. Caput sancti Andreæ Apostoli, in operculo eiusdem altaris. Capita sancti Lucæ euangeliste, sancti Sebastiani martyris, sancti Iacobi intercessi, sancti Magni confessoris, in sacrario. Brachium sancti Andreæ Apostoli. Spatula sancti Stephani protomartyris. Brachium sancti Ioseph decurionis Arimatheæ. Brachium sancti Longini martyris. Guttur S. Blasii episcopi

&

& martyris. Reliquiæ SS. Clementis, Euaristi, Zephyri
 ni, Fabiani, Lucij, Dionysii, Caij, siluestri, Damasi,
 & Gregorij Romanorum pontificum. Reliquiæ sancto-
 rû Cypriani, & Ianuarij episcoporû, Pygmenij psbyteri,
 & Nemesii diaconi martyrum, Chrysosthi, Trajoni, Qui-
 rini, Militij, Trophimi, Calocerij, Thrasij, Hippo-
 lyti, Cyriaci, Largi, Smaragdi, Acheloi, Pamphi-
 li, Pauli, Proiecti, Seleuci, Optati, Polychronij, Ge-
 miniani, Leonis, Philippi, Innocentij, Thebei, Chu-
 radi militis, Bonifacij, & Theodori martyrum, & Ha-
 bundij monachi & confessoris. Reliquiæ sanctarum Ma-
 riæ Magdalena, Catharina, Dariæ, Hilaria, Arte-
 mie, Sophiæ, Pistis, Helpis, Agapes, Triphoniæ,
 Cyrilla, Coronæ, Agnetis virginum & martyrum.
 Cathedra sancti Petri apostoli. Forcipes ferreae, quibus
 sancti martyres cruciabantur, vi u & veneratione di-
 gnissimæ. His de basilica Vaticana enarratis, superest
 vt de Indulgentia breuissime dicamus. Quam perennè
 esse scribit D. Thomas egregia & sancta catholice fi-
 dei doctrina illustris, in Cõmentariis in iij. sententiarum
 distinct. xx. Et Nicolaus iij. papa in bulla sua de Indul-
 gentijs basilicæ Vaticanæ scribens, ait. Hæc itaq; sacro-
 sancta basilicâ nonnulli pdecessores nostri Romani pon-
 tificis cupientes a Christifidelibus eo libentius & de-
 uotius visitari, quo fideles Christi per hoc potiori do-
 no gratiæ se refectos sentirent, salubriter prouiderunt,
 quod eandem basilicam venerabiliter visitantes am-
 plam suorum assequerentur veniam peccatorum.
 Nam sicut ad nos tam ex scriptis antiquis in basilica
 ipsa repertis, quàm ex seniorum Canonicorum eiusdem

56 ONVPHRIVS PANVIN.

basilicæ relatione peruenit, prædicti prædecessores omnibus vere pœnitentibus & confessis ad præfatam ecclesiam accedētibz reuerenter, uidelicet in Natiuitatis Domini, Epiphaniæ, Cathedræ ipsius S. Petri, Annunciationis B. Mariæ Virginis, Ascensionis domini, & eiusdem sancti Petri ac B. Pauli apostoli, & Dedicatio- nis prædictæ, ac ipsius sancti Pauli Basilicarum festiuitatibus, ac per octo dies eiusdem festiuitatis Epiphaniæ, & ipsorum Apostolorū, & Dedicatio- num basilicarum earundem immediate sequentes, & quolibet die ab ipsa festiuitate dictæ Ascensionis usque ad octauas festi Pentecostes, nec non in die Dominica, qua cantatur Gaudete, & in Quinquagesima, ac de Passione diebus Dominicis, & Anniversariis consecrationis maioris altaris dictæ basilicæ, & Cænæ domini & Parasceue ac Letaniarum maiorum diebus, ac etiam die lunæ post Pascha septem annorum & septem quadragenarum, & ab octauis Pentecostes hinc ad festum ipsius B. Petri, & ab octauis eiusdem festi B. Petri usque ad Kalendas Augusti die quolibet trium annorum & trium quadragenarum. Visitantibus aut ipsam a principio Quadragesimæ usque ad festum Paschæ quolibet die, & in ipso festo, nec non & in festiuitatibus Natiuitatis, Purificationis, & Assumptionis prædictæ B. Mariæ Virginis, Dedicatio- nis, & Apparitionis S. Michaelis Archægeli, sanctorum Andreæ, Thomæ, Ioannis Euangelistæ, Conuersionis prædicti S. Pauli, ac Mathiæ, Iacobi, Bartholomæi, Mathæi, Lucæ, Simonis & Iudæ, Nicolai, Lucie, Stephani, Siluestri, octauæ Natiuitatis Domini, S. Gregorij, S. Longini, Inuentionis, & exalta-

Exaltationis S. Crucis, S. Petronillæ, SS. Ioannis & Pauli, S. Leonis, SS. Processi & Martiniani, S. Alexij, S. Mariæ Magdalenzæ, S. Laurēti, S. Egidij, Omnium sanctorum, Dedicationis basilicæ Saluatoris, consecrationis altaris S. Mariæ de Cancellis in ipsa ecclesia constructi, quæ viij. idus Octobris occurrit, nec non omnibus diebus Quatuor temporum, unius anni & quadraginta dierum, & reliquis singulis anni diebus quadraginta dierum remissiones suorum peccaminum concesserunt. Nos igitur, qui præfatæ basilicæ honoris ac decoris augmentum, præcipue ob reuerentiā prædicti B. Petri apostoli principis, cuius nos (licet immeritos) diuina dispositio esse uoluit successores, totis desiderijs affectamus præfatas remissiones a prædictis prædecessoribus sic concessas, ratas & gratas habemus, illas auctoritate apostolica approbamus: ut Christi fideles ad ipsam basilicam uenientes reddantur de acquirendis talibus remissionibus certiores, omnibus uere pœnitentibus & confessis, in singulis festiuitatibus atque diebus prædictis, quibus ipsi basilicam ipsam dicti principis apostolorum personaliter uisitabunt, de omnipotentis Dei misericordia, & eorūdem Petri & Pauli apostolorum auctoritate confisi, de nouo remissiones huiusmodi misericorditer elargimur.

Quis indulgentias qui secuti sunt pontifices, Bonifacius viij. Clemens vi. Urbanus vi. Nicolaus v. & alij Papæ confirmarunt & auxerunt.

Stationes uero quæ in basilica S. Petri erant, quibusque maxime hæc indulgentiæ consequuntur, numero xx. duplices erant: aut diurnæ & nocturnæ simul, id est, quibus Romanus pontifex præter missam, matutinis quoque

que

que vigilijs intererat, aut diurnæ tantum. Prioris generis hæc vij. fuerunt. Dominica iij. aduentus domini, quæ dicitur de Gaudete, Epiphania domini, Ascensio domini, Pentecostes, Festiuitas S. Petri, & octaua eius, Festiuitas S. Andreæ. Diurnæ vero stationes erant xiiij. in oïbus sabbatis Quatuor tēporum, in die Natalis domini ad missam maiorem vetustissima statio, ob diei angustiam ad S. Mariam Maiorem translata, Dominica de quinquagesima, Dominica de passione, Feria ij. post Pascha, Dominica iij. post Pascha, quæ dicitur Ego sum pastor bonus. Die S. Marci in Litanij maioribus, Feria iij. litaniarum triduanarum, In Dedicatione ecclesiarū SS. Apostolorū Petri & Pauli, in Cathedra S. Petri. Singulis sextis ferijs mensis Martij, magnæ in hac basilica sunt remissiones peccatorum. Præter has stationes, vigesimo quinto quoque anno, annus celebris Iobilei, idest, plenariæ omnium peccatorum remissionis deuotio celebratur, Porta sancta per Pontificem maximū reſerata. Atque hæcenus de basilica S. Petri dictū sit.

Qui septem Ecclesias visitant, id pietatis & deuotionis studio, indulgentiarum consequendarum causa, in peccatorum suorum remissiones eos facere conuenientissimum est. Quæ vt fideles facilius consequi possint, breuem hanc precatiounm formulam, cuncta ex ecclesiæ sanctæ monumentis excipientes, constituimus: quam pro arbitrio pijs homines augere uel diminuere, vt eorum deuotio eos incitabit, poterunt. Fidelis igitur Christianus vbi ea quæ diximus de basilica sancti Petri attente vel domi, vel in eadem ecclesia meditatus fuerit, septem Ecclesiarum visitationem inchoaturus, eam commodissi-

modissime a basilica S. Petri faciet, quæ septem altaria
 priuilegijs multis ornata, quæ saluari solent, continet.
 Quam ingressus signo crucis in fronte facto, & aqua
 benedicta aspersus (quod in omnium ecclesiarum & orato-
 riorum ingressu fieri solet) sacratissimum Eucharistiæ sa-
 cramentum primo venerabundus adibit, ubi genuflexus,
 post dictum semel Pater noster, & Ave Maria (quæ
 preces in omnium altarium ueneratione dici debent)
 ante omnia primum Psalmum pœnitentialem, & si pla-
 cuerit, sequentes preces deuotissime recitabit.

Antiphona. Ne reminiscaris Domine delicta mea.
Psalmus primus. Domine ne in furore tuo arguas me, ne
 que in ira tua corripas me. Miserere mei domine, quoniã
 infirmus sum: sana me domine, quoniã cõturbata sunt os-
 sa mea. Et anima mea turbata est ualde: sed tu domine
 usquequo? Cõuertere domine, & eripe animã meã: saluũ
 me fac propter misericordiã tuã. Quoniã non est in mor-
 te, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur
 tibi? Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas no-
 ctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum riga-
 bo. Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui in-
 ter omnes inimicos meos. Discedite a me omnes qui ope-
 ramini iniquitatem, quoniam exaudiuit dominus uocem
 fletus mei. Exaudiuit dominus deprecationem meam:
 dominus orationem meam suscepit. Erubescant, et con-
 turbentur uehementer omnes inimici mei: conuertantur,
 & erubescant ualde uelociter. *Gloria.*

Oratio contra Irã. Suscipe sancte pater omnipotens,
 per unigenitũ filiũ tuũ & dominũ nostrum Iesum Chrẽ-
 stũ, et Spiritũ sanctũ paraclitũ coeternũ tibi et coequalẽ,
 bane

hanc orationem psalmorum & orationum, quam ego indignus peccator ad laudem & gloriam tui sanctissimi nominis, ac in honore beatissimæ Virginis Mariæ, & omnium sanctorum Angelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginū, & omniū electorum tuorū, pro oībus peccatis, negligentis, & sceleribus meis decantare cupio, vt per tuam magnā misericordiā, & intercessionē oīum sanctorum tuorum, quicquid per totum vitæ meæ spatium cōtra maiestatis tuæ pietatem deliqui, pie delere & misericorditer abstergere atque obliuioni perpetuo tradere digneris; mihi veram confessionem, ac veram pœnitentiam, emendationem simul & vberum fontem lachrymarum concedere dignare, vt ea voluntaria castigatione in hac vita delere te donante valeam, quatenus post hanc vitam cum ante conspectum diuinæ maiestatis tuæ præsentatus fuero, te sine confusione & absque opprobrio inimicorum meorum videre, & ante te lætus & securus venire merear. Qui viuus & regnas cū deo patre in vnitate spiritus sancti deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Antiphona. O sacrum conuiuium in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. V. Panem cæli dedit nobis dominus. R. Panem angelorum manducauit homo. Oratio. Deus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue quæsimus, ita nos corporis & sanguinis tui sacramysteria venerari, vt redemptionis tuæ fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuus & regnas cum deo

deo patre in unitate spiritus sancti, deus, per omnia se-
cula seculorum. Amen.

Ad altare Vultus sancti, Pater noster. Ave Maria.
Antiphona. Christus Iesus, splendor patris & figura sub-
stantiæ eius, portans omnia verbo virtutis suæ, purga-
tionem peccatorum faciens, gloriosi vultus sui vestigia
nobis relinquere dignatus est. V. Signatū est super nos
lumen vultus tui domine. R. Dediisti letitiam in corde
nostro. Oratio. Deus qui nobis famulis tuis lumine vultus
tui signatis ad instantiā Veronicæ imaginē tuā sudario
impresam relinquere uoluisti, per passionem & cru-
cem tuam tribue quesimus, ut ita nunc per speculum in
terris in ænigmate venerari & adorare te ipsum va-
leamus, ut tunc facie ad faciem super nos iudicem securi
uideamus te Christum dominum nostrum. Amen.

Ad altare Beatæ Mariæ Virginis Innocentiæ viij.
Pater noster. Ave Maria. Anthiphona. Salve sancta
parens, enixa puerpera regem, qui cælum terramque re-
git in secula seculorum. V. Virgo dei genetrix quem
totus non capit orbis. R. In tua se clausit viscera factus
homo. Oratio. Concede nos famulos tuos quesimus do-
mine deus ppetua mentis & corporis sanitate gaudere,
& gloriosa beatæ Mariæ semper virginis intercessione
a presenti liberari tristitia, & æterna perfrui letitia.
Per Christum dominum nostrum Amen.

Ad altare maius sanctorum Apostolorum. Pater
noster. Ave Maria. Antiphona. Gloriosi principes
terræ quomodo in uita sua dilexerunt se, ita & in mor-
te non sunt separati. V. Constitues eos principes super
omnem terram. R. Memores erunt nominis tui domine.

Oratio

Oratio. Deus, cuius dextera beatum Petrum apostolorum principem, ambulante in fluctibus ne mergeretur erexit, & eius coapostolū Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberavit, exaudi nos propicius, & concede, vt amborum meritis eternitatis gloriam cōsequamur. Qui vivis & regnas &c.

Ad altare sanctorū Andreae & Gregorij. Antiphona. Andreas Christi famulus, dignus aei apostolus, germanus Petri, & in passione socius, ad crucē sibi paratā dixit: Salve crux pretiosa, suscipe discipulum eius qui pendit in te magister meus Christus. *V.* Annunciauerūt opera dei. *R.* Et facta eius intellexerunt. *Oratio.* Maiestatem tuā domine suppliciter exoramus, vt sicut ecclesie tuæ beatus Andreas apostolus extitit prædicator & rector, ita apud te sit pro nobis perpetuus intercessor. *Per Dominum.* *Antiphona pro sancto Gregorio.* Dum esset summus pontifex, terrena non metuit, sed ad caelestia regna gloriosus migravit. *V.* Elegit eum dominus sacerdotem sibi. *R.* Ad sacrificandū ei hostiam laudis. *Oratio.* Deus qui animæ famuli tui sancti Gregorij papæ eternæ beatitudinis præmia contulisti, concede propicius, ut qui peccatorum nostrorum pōdere premimur, eius apud te precibus subleuemur. *Per dominum nost.*

Ad altare reliquiarum sacristie. Pater noster. Ave Maria. Antiphona. Sancti dei oēs hic & vbiq; in Christo quiescētes, intercedere dignemini pro nostra omniūq; salute. *V.* Letamini in domino & exultate iusti. *R.* Et gloriamini oēs recti corde. *Oratio.* Exaudi nos deus salutaris noster, & apostolorū tuorum Simonis & Iudæ hoc loco in Christo dormientium, & aliorū apostolorum nos

tere

uere praesidijs, quorū donasti fideles esse doctrinis. Oēs sancti tui, quæsumus domine, qui hoc in sacro loco requiescunt, nos ubiq; adiuuent, vt dum eorū merita recolimus patrocinia sentiamus: pacē tuā nostris cōcede tēporibus: ab ecclesia tua cūctam repelle nequitiā: eā de manu hostiū suorum sublatis heresibus libera: Turcarū tui sancti nominis inimicorum superbiā reprime: iter, actus, & uolūtates nostras, & oīum famulorū tuorum in salutis tuæ prosperitate dispone: benefactoribus nostris sempiterna bona retribue: & omnibus fidelibus defunctis requiem æternam concede. Per Dominum nostrum.

Ad altare mortuorum. Pater noster. Aue Maria. Antiphona. Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me, non morietur in æternum. V. Requie æternam dona eis Domine R. Et lux perpetua luceat eis. Oratio. Fidelium deus omnium conditor & redemptor animabus famulorum famularumque tuarum remissionem cūctorum tribue peccatorum, vt indulgentiam quam semper optauerunt pijs supplicationibus consequantur. Per Christum dominum nostrum.

Ad altaria Crucifixi, & S. Catherinæ Bonifacij viij. quæ reliqua ex septem sunt. Pater noster. Aue Maria.

De Ecclesia S. Mariæ trans Tiberim.

SI cōmodum erit, in via qua a S. Petro ad basilicam sancti Pauli iter est, media trans Tiberim regione, de notissimā & antiquissimā ecclesiā S. Mariæ trans Tiberim, piū Christianum visitare nō pigeat. De qua pauca quedā memoratū digna quæ collegim⁹ breui aperiamus

Paulus.